

Põhja ringkonnaprokuratuurile

Märt Pöder
sündinud 11.09.1979
elukohaga Jakobi 13-2, Tartu 51006
kontaktitav gafgaf@infoaed.ee
telefonitsi +372 55643754

KarS §163 “häälte ebaõige lugemise” kuriteoteade

KOV valimiste käigus 13.–18.10 aset leidnud elektroonilise hääletamise raames kogutud häälekonteinerite Riigikogu konverentsisaalis toimunud lugemisel 19.10 ja korduslugemisel 20.10 jäeti avalikult kättesaadava teabe alusel hinnates õigusvastaselt lugemata valijate isikukoodi lõpuga 0303 ja 4710 seaduse nõuetele vastavad hääled.

Elektroonilist hääletamist korraldas Riigi Valimisteenistus (RVT)¹, järelevalvet teostas ja valimiskaebusi menetles Vabariigi Valimiskomisjon (VVK)², kaebusi pidi lõppastmes lahendama Riigikohus³ – vaatamata esitatud kaebustele ei selgitanud ükski instantsidest välja tegelikke asjaolusid ega lükanud ümber faktiväiteid häälte lugemata jätmise kohta, jättes väited kas sisuliselt hindamata või esitades ümberlükkamiseks faktiväiteid, mis on tõendatult väärad.

Kuigi häälte kokkulugemise korrektsust, st RKVS §48⁸ lg11 kohaselt “protsesside sisendi ja väljundi omavahelist vastavust, terviklust ning autentsust” pidi kontrollima RVT palgatud infosüsteemide audiitor⁴, siis esitab ka audiitor 8.10 ja 30.10 aruannetes läbivalt tegelikkusele mittevastavaid faktiväiteid ega kajasta auditeerimise käigus tuvastatud tegelikke asjaolusid, milleks tal on audiitori kutse-eetika järgi kohustus.

Kuna RVT⁵, VVK⁶ läbi kõigi menetlusastmete ja audiitor oma 8.10 vahearuandes⁷ kollektiivselt eitasid turvareeglite rikkumist seoses

- 1 Teenistujate osaline nimekiri (tähtajaliste töötajateta):
<https://www.valimised.ee/et/korraldajad/riigi-valimisteenistus/valimisteenistuse-tootajad>
- 2 Liikmete osaline nimekiri (asendusliikmeteta):
<https://www.valimised.ee/et/korraldajad/vabariigi-valimiskomisjon/komisjoni-liikmed>
- 3 Riigikohtunike nimekiri: <https://www.riigikohus.ee/et/riigikohus/ametis-olevad-riigikohtunikud>
- 4 Audiitori palkamise asjaolud:
<https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/dokument/9a06301a-35fa-4389-aa21-b5375a84d49d/> (lisaks kaasati 20.10 toiminguteks tehnilise eksperdina Mart Oruaas: <https://p6drad-teel.net/~p6der/k5/7.%20N%20c3%95USOLEK.asice>)
- 5 https://p6drad-teel.net/~p6der/k5/koitm3e_6.10.2025.pdf
- 6 <https://www.riigiteataja.ee/akt/317102025002>
- 7 <https://www.valimised.ee/sites/default/files/2025-10/Vahearuanne%20KOV2025%20e-valimiste%20audit.asice>

võtmehaldusega 30.10 proovihääletusel, mille lükkas siiski Riigikohus kaasuse 5-25-57 p19 ümber, kinnitades, et “rikuti elektroonilise hääletamise käsiraamatus sätestatud nõudeid”, siis ei saa välistada samade osapoolte koostööd ka teiste rikkumiste varjamisel.

Seejuures on KarS oma tegevuse juures toonud mängu VVK omal algatusel, kui VVK liikmed Olari Koppel ja Epp Hannus 15.10 koosolekul⁸ ja VVK liige Olari Koppel juba 14.10 ka meili teel⁹ alusetult pahandasid turvareeglite rikkumise kohta kaebusi esitanud valimisvaatlejatega, et need süüdistavad VVK liikmeid KarS ptk 15 vm riigivastaste kuritegude toimepanemises, aga ka süüdistades oma 29.10 koosolekul¹⁰ ja 29.10.2025 otsuse nr 71¹¹ punktis 18 valimisvaatlejat KarS §165 vastavas kuriteos.

Kuigi Riigikohus 5-25-57 otsuses koosseisus Vahur-Peeter Liin, Julia Laffranque ja Juhan Sarv purustab RVT, VVK ja audiitori ringkaitse ja annab valimisvaatlejate väidetele sisulise hinnangu, siis kaasustes 5-25-62¹² ja 5-25-71¹³ jätab koosseisus Villu Kõve, Saale Laos ja Nele Siitam vaatlejate väited hääle lugemata jätmise kohta sisuliselt läbi vaatamata, kuigi kaebustes toodud faktid osutavad KarS §163 vastavale süüteole.

Kuriteoteate esitajal puudub eriligipääs Riigikohtu kohtunike, VVK liikmete ja RVT teenistujate ning palgatud audiitorite siseelule, et hinnata nende motiive, kuid kaasuse 5-25-57 järelmina tõendamist leidnud rikkumiste kinnimätsimise ja VVK liikmete endi poolt manatud kuritegelikkuse õhustik muudavad vältimatuks uurimisorganite teavitamise, et need saaksid oma pädevusest lähtuvalt hinnata, kas KOV valimiste raames võib olla toime pandud KarS vastavaid süütegusid.

Kuriteost teataja ei ole vahetult ohver ega kannatanu, vaid 19.10 ja 20.10 toimingutel valimisvaatlejana osalenuna sündmuste pealtnägija ning tunnistaja. Eesti Vabariigi kodaniku ja Tartu linna elanikuna on teataja korrektse valimistulemuse kindlakstegemisest huvitatud isik, kuid teadaolevalt loetakse sellist seost piisavalt kaudseks, et teatajat võiks pidada vahetult kannatanuks.

Kuna organiseeritud tegevus valimiste manipuleerimiseks on käsitletav demokraatliku riigikorra vastasena, siis on kuriteoteade esitatud nii Põhja

8 Protokollis <https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/dokument/086c0f62-c333-4d45-b6a2-69b05ff8377a/> on võimalik „süüdistamise” arutelu kajastamata

9 https://p6drad-teel.net/~p6der/k5/Vs_Valimiste%20protokolle%20ja%20osapoolte%20motivatsiooni%20puudutavad%20k%C3%BCsimused.pdf

10 <https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/dokument/c017e53f-5164-415e-babf-185952be4d5b/>

11 <https://www.riigiteataja.ee/akt/331102025002>

12 Relevantne osa kaebusest: https://p6drad-teel.net/~p6der/k5/kulbok_27.10.2025_v%C3%A4ljav%C3%B5te.pdf (isikuandmetega versioon kuriteoteate lisas #1)

13 Relevantne kaebus tervikuna:

https://p6drad-teel.net/~p6der/k5/valimiskaebus_2025_20_riigikohus.pdf

ringkonnaprokuratuurile kui vajadusel ka Kaitsepolitseiametile.

Valija isikukoodi lõpuga 0303

Valija isikukoodi lõpuga 0303 hääli oli esimene, mis 19.10 avalikult kuvatud töötlemislogide põhjal kõrvale jäeti¹⁴, kuid 1) RVT 20.10 esitatud¹⁵ ja edaspidi korratud väited sellest, et valija hääletas uuesti ei ole faktiliselt korrektsed, ja 2) kuigi valija digiallkirjastatud häälekonteiner võeti korrektselt vastu, siis jäeti see lugemata RVT/RIA poolse tarkvaravea või netiühenduse häire tõttu, mille korvamisel oleks saanud hääle kokku lugeda.

Valija ei hääletanud uuesti

Kuna audiitor lekitas 20.10 toimingute otseülekandes kahe valija isikukoodid koos häälte ajatemplitega, siis avanes valimisvaatleja Kalle Kulbokil võimalus¹⁶ võtta ühendust valijaga isikukoodi lõpuga 0303. Valija kinnitas, et kasutas valijarakendust oma tahteavalduse edastamiseks ainult ühe korra ega hääletanud uuesti.

Ekslik on ka RVT alates 20.10 esitatud väide, et kuna 19.10 ja 20.10 häältelugemise raames jäi elektroonilisi hääli andnud valijate arv samaks, mis 18.10 avaldatud teavituses¹⁷, siis pidi valija isikukoodi lõpuga 0303 hoolimata esimese häälekonteineri kõrvalejätmisest olema uuesti hääletanud. Kuna 18.10 teavituses kuvatud elektrooniliselt hääletanute arv 272 206 pärines monitoorimisteenusest, mis juba eemaldas kogusummast nõutud kvalifitseerivate tunnusteta, st kehtivuskinnituste või registreerimistõenditeta hääled¹⁸, siis elektrooniliselt hääletanute üldarvu samaks jäämisest ei saanud järeldada, et valija isikukoodi lõpuga 0303 hääletas uuesti.

Kuigi audiitor oma 30.10 aruande¹⁹ lk 4 väidab, et “logide /—/ kontroll

14 Vt pilti 20.10 korduslugemisest <https://gafgaf.infoaed.ee/images/279389.JPG> ja selgitust <https://gafgaf.infoaed.ee/posts/oops-somethin-went-wrong/> ning postitusse lisatud lugemise detailide videot https://youtu.be/3Me8kND0_cw

15 Esimest korda <https://youtu.be/c9LAOCCr3UQ?t=1315>

16 Vt allmärkus 12.

17 Kaks korda parandatud pressiteade: <https://www.valimised.ee/et/e-ja-eehaaletamisel-osales-433-valijatest>

18 Monitoorimisteenust kirjeldab arhitektuuridokumendi lk 15-17 jaotise 2.3, milles osutatakse, et üldstatistikas kuvatakse ainult "edukalt kogutud hääled/hääletajate hulk", mida kinnitab ka lähtekoodi <https://github.com/valimised/ivxv/blob/published/common/collector/storage/txn.go#L78-L81> analüüs, mille kommentaar kinnitab, et kvalifitseerivate tunnusteta hääled jäetakse kõrvale juba andmete tasemel: „TxnSetVoted annab andmelaole märku, et votelD oli edukas, mis tähendab, et kõik seadistatud kvalifitseerivad tunnused võeti vastu ja salvestati.”

19 <https://www.valimised.ee/sites/default/files/2025-10/Vahearuanne%20KOV2025%20e-valimiste%20audit%20II.asice>

näitas, et hääletaja oli hääletanud uuesti ja tema e-häääl läks arvesse”, siis 20.10 audiitori tegevuse videost ei nähtu, et ta oleks selliseid kontrolli läbi viinud, ning VVK 3.11 koosolekul²⁰ välistas logide kontrolli läbiviimise ka RVT esindaja väites, et ka audiitor oma raportis järeldas seda valijate arvu samaks jäämisest²¹. Kui audiitor oleks 20.10 sellise kontrolli läbi viinud, siis oleks pidanud ta isikuandmete kaitseks lülitama välja avaliku ekraani ning olnud sunnitud seda selgitama ka vaatlejatele, kuid tõepoolest kahel korral ekraani välja lülitades tegeles ta üksnes korduvate krüptogrammide juhtumiga²².

Hääle oleks pidanud kokku lugema

Häälekonteinerile kehtivuskinnituse ja ajatempli hankimine on kogumisteenuse ülesanne ning need küsitakse pärast hääle vastuvõtmist RIA serveri poolt. Kuna häääl võeti vastu, kehtivuskinnitus ja ajatempel aga jäid küsimata, kuigi häälekonteiner talletati valimiskastis, siis ei täitnud kogumisteenus oma ülesannet.

Valijale isikukoodi lõpuga 0303 edastatud häälekonteiner oli tehniliselt täpselt samasugune ülejäänud korrektsete häälekonteineritega²³, mis tähendab, et valija hääle oleks saanud puuduvate ajatemplite ja kehtivuskinnituste tagantjärele lisamisega kokku lugeda. Hääle

20 Üle 5 tunni kestnud maratonkoosoleku protokoll:

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/dokument/a9627b9b-23a6-40fa-9334-86e89e2ab4cf/> (teatajal audiosalvestus, kui peaks vajalikuks osutama)

21 RVT e-hääletamise juht Indrek Leesi: "Ja kui siis võtsime ära kõik korduvad hääled /---/, siis järgi jäigi seesama 272 206, mis meil ka kodulehel oli. Sellest võib järeldada, et need esimesed veateated, mis olid, siis inimene hääletas uuesti, kellel oli kehtivuskinnitus puudu, muidu oleks see ühe võrra väiksem olnud, et see on ka meil kirjas audiitori ju aruandes ka -- nii lihtne see loogika ongi."

22 Ekraan lülitati välja pärast isikuandmete lekitamist <https://youtu.be/c9LAOCCr3UQ?t=15243> ja hiljem põgusaks järelkontrolliks <https://youtu.be/c9LAOCCr3UQ?t=18633>, mille raames tegeldi spetsiifiliselt korduvate krüptogrammide juhtumiga ja pole eluliselt usutav, et möödaminnes oleks vaadatud ka valija isikukoodi lõpuga 0303 olemisolu anonüümimise logis. Seda kinnitab ka Indrek Leesi teadmatusest sellisest kontrollist veel 3.11, kuigi teataja juba 20.10 esitas ettepaneku seda teha, millele Indrek Leesi <https://youtu.be/c9LAOCCr3UQ?t=2935> vastas: „Seda me logi järgi ei ole jõudnud veel vaadata.” Kuna audiitor ei täpsusta, kes ja mis logi kontrollis, siis on äärmiselt tõenäoline, et ta raporteerib väidetavat kontrolli valijate arvust lähtuvalt ja tegelikku anonüümimise logi kontrolli kunagi läbi ei viidudki, sest seda oleks Indrek Leesi 3.11 koosolekul kindlasti osutanud.

23 Vt selgitust https://www.valimised.ee/sites/default/files/2023-02/H%C3%A4%C3%A4letamisprotsesside_anal%C3%BC%C3%BCs_v10.pdf lk 9-10: „Hääletaja poolt antav digiallkiri erineb mõnevõrra tavapärasest digiallkirjast, kuna krüpteeritud sedelile lisatav digiallkiri ei sisalda kehtivuskinnitust. /---/ Kogumisteenus talletab vastuvõetud sedeli ja kontrollib, kas see sedel pärineb hääleõiguslikult isikult, kas krüpteeritud sedel on nõuetekohaselt vormindatud ja allkirjastatud, ning küsib hääle allkirjastamiseks kasutatud sertifikaadile kehtivuskinnituse.”

eemaldamiseks valimiskastist polnud ka KOVVS §54² lg1¹ järgi alust, sest see näeb ette üksnes registreerimistõendi ja digiallkirja tervikluse kontrollimist, aga mitte häälekonteinerite valimiskastist eemaldamist.

Kuna RVT on mistahes sisulisi selgitusi valija isikukoodi lõpuga 0303 hääle lugemata jätmise kohta vältinud, siis võib oletada põhjusena soovimatust see hääle kokku lugeda või soovimatust tunnistada konteineri seadusevastast eemaldamist valimiskastist, kuigi KOVVS §1 lg1 allajoonitud valimiste üheteolisuse põhimõttest lähtuvalt tuleb käsitleda kõigi valijate valimiskastis olevaid hääli võrdsena ega tohi keelduda hääle kokkulugemisest, kui see sisaldab valija korrektset tahteavaldust.

Kuna valija andmed kaotati töötlemisfaasis ära ja toodi selle õigustamiseks tõendatult ekslik põhjendus valijate arvu samaks jäämisest, siis tegelikult elektrooniliselt hääletanud valijate arv pärast töötusfaasi pidi siiski ühe võrra vähenema ja valijat isikukoodi lõpuga 0303 on samamoodi nagu teatajat 2024. aasta Euroopa Parlamendi valimistel “käsitatud ekslikult mittehääletanuna”, mille tuvastas Riigikohus kuriteost teataja puhul kaasuse 5-24-19 lahendi punktis 8.

Valija isikukoodi lõpuga 4710

Kuigi valijad isikukoodi lõpuga 2724 ja 4710 esitasid valimistel oma häälekonteineris häälena identsed krüptogrammid²⁴, siiski oleks pidanud mõlemad minema lugemisele, kuid audiitori 30.10 raporti lk 4 kinnitatakse, et lugemisele läks ainult ühe häälekonteinerites korduvaid krüptogramme esitanud valija hääle. Kuigi audiitor 20.10 toimingute raames tuvastas korduvaid krüptogramme kümme korda või enam²⁵, siis aruandes väidab audiitor neid olevat olnud viis ja ühelt valijalt, mis tekitab küsimuse aruande tõepärasusest.

Krüptogrammid räsi algusega G6

Audiitori kaasatud ekspert Mart Oruaas kinnitas 20.10 elektrooniliste hääle avalikul korduslugemisel logide analüüsi põhjal²⁶, et anonüümimisele ja seega dekrüptimisele ning lugemisele läks ainult ühe valija hääle krüptogrammi räsi algusega G6:

“Mida ma ei näe ja mis on imelik on seesama G6, mida esineb logis ainult ühe korra, aga mida siin ta kaebleb olevat korduvaks hääleks. Samas inimese hääle on läinud kirja. /—/ Kui ma lähen siia, kus on

24 Põhjalikuma ülevaate korduvate krüptogrammide juhtumist koos selgitava videoga leiab: <https://gafgaf.infoaed.ee/posts/korduva-kryptogrammi-juhtum/>

25 <https://youtu.be/c9LAOCCr3UQ?t=16048>

26 <https://youtu.be/c9LAOCCr3UQ?t=16204>

puhastatud väljund, ja vaatan, kus teda esineb, siis anonümiseerimise logis esineb teda ühe korra. Täpselt ühe korra.”

Faktiliselt on aga teada, et korduvaid krüptogramme esitas valimistel vähemalt kaks valijat²⁷ ja konkreetne krüptogramm räsi algusega G6 oli kahe valija viimasena antud hääle:

Isikukood	Krüptogrammi räsi	Ajatempel
*****2724	G6kFbO2dR2/.../ o1Dnk3gk=	2025-10-18 17:04:15
*****4710	G6kFbO2dR2/.../ o1Dnk3gk=	2025-10-18 17:12:15

Kuna kogumisteenuse vastuste analüüsist²⁸ selgub, et valija isikukoodi lõpuga 2724 sai kandidaatide nimekirja omavalitsuse EHAK-koodiga 0171 jaoks, aga andis hääle kandidaadile 0430.186²⁹, siis pidi tema hääle olema üks neist, mis on hääletustulemuses märgitud vormile mittevastavaks omavalitsuses, mille kandidaatide nimekiri talle valijarakenduses edastati.

Vastavalt sellele, et omavalitsuses EHAK-koodiga 0171 tuvastati tõepoolest ühe vorminõuete vastu eksiva krüptogrammi avatekst³⁰, pidi valija isikukoodi lõpuga 2724 hääle läbima dekrüpteerimise – ja kõrvale pidi enne anonümimist jäetama teine G6-krüptogrammidest, mis kuulus valijale isikukoodi lõpuga 4710 ehk Kaspar Kartanasele.

Valija ei hääletanud hiljem uuesti

Valija isikukoodi lõpuga 4710 hääle oleks võinud minna töötlusfaasis eemaldamisele ka juhul, kui valija oleks hääletanud pärast 17:12:15 uuesti elektrooniliselt või hääletanud jaoskonnas pabersedeliga. Seetõttu uuris kuriteost teataja Kaspar Kartanaselt, kas ta seda tegi.

Kaspar Kartanas kinnitas, et ei hääletanud jaoskonnas pabersedeliga ega hääletanud ka pärast 17:12:15 elektrooniliselt, mille tõenduseks saatis oma ID-toimingute logi, kus tõepoolest on viimased OSCP-kehtivuskinnituse kirjed päritoluaadressidega 195.80.118.36 (Riigivork Tallinn kontaktaadressiga help@ria.ee) nullvööndi ajatemplitega 2025-10-

27 Kaspar Kartanas annetas 5.11 mõlemad häälekonteinerid sõltumatu häälekontrolli rakenduse näidishäälte varamusse:
<https://github.com/infoaed/kryptogramm/commit/314274cc8c9acb5962189457f6a7dfe8b66bacb8> (konteinerid on toodud ära ka kuriteoteate lisas #2)

28 Väli ChoicesList failides QidOCbQU2TkHnW0beQGVHA==.json ja xSQtTpmgg_DD54FpypM9Yw==.json.

29 Sõltumatu kontrollrakenduse abil dekrüpteeritud valija tahteavalduse avatekst.

30 Valimistlemuse failis KOV_2025.question-KOV_2025.tally real 2604
https://www.valimised.ee/sites/default/files/2025-10/KOV_2025_elektronilise%20h%C3%A4%C3%A4letamise%20tulemused.asice

18T14:12:04Z ja 2025-10-18T14:12:15Z, mis klapib tema häälekonteineri ajaga ja valijarakenduse ootuspärase OSCP-päringute mustriga.

Kuriteost teatajal pole põhjust kahelda Kaspar Kartanase väidetes ning kuna audiitori väited 20.10 korduslugemiselt ja aruandest on ainsad esmased allikad korduvate krüptogrammidega seotud tegelike sündmuste tuvastamisel, siis tuleb nende põhjal järeldada, et valija isikukoodi lõpuga 4710 nõuetekohane hääl jäi KOV valimistel õigusvastaselt lugemata.

Asjaolud tuleks välja selgitada kriminaalmenetluses

Kuigi VVK pikaajaline liige Olari Koppel on varem väljendanud seisukohta ja auditeerimise kokkuvõttevideo avaldamise järel teataja poolt 24.11 sotsiaalmeedias avaldas selle kommentaarina taas seisukohta³¹, et hääle lugemata jätmise tingis “hääletajate endi (ja mitte valimiste korraldajate) teadlik manipulatsioon e-hääletega”, siiski pole see tõsi iseäranis valija isikukoodi lõpuga 0303 puhul, kes oli vaatlejate poolt tuvastatud täiesti pahaaimamatu valija, kel jäi hääletamata oletatava RVT/RIA poolse tehnilise või korraldusliku praagi tõttu.

Valija isikukoodi lõpuga 4710 kasutas hääletamiseks sõltumatut valijarakendust ja pidi seda seetõttu enne tegeliku hääle andmist testima valimiste käigus, kuna RVT ei paku võimalust selliseks testimiseks väljaspool valimisi³².

Kui sõltumatu valijarakendusega antakse elektroonilise hääletamise avalikule protokollile vastav hääle, siis ei saa selle väidetav “sünteesilisus” olla põhjuseks³³, mis jätta valija hääle lugemata, sest KOVVS §1 valimiste ühetaolisuse põhimõttest lähtuvalt on kõigi valijate hääled võrdse kaaluga ning tuleb kokku lugeda sõltumata valimiste korraldaja või järelevalvaja isiklikest arvamustest valija eesmärkide, maailmavaadete või poliitiliste eelistuste kohta.

Kui tegemist on tõepoolest valija sooritatud kuriteoga nagu osutab VVK oma 29.10.2025 otsuse nr 71 punktis 18, siis tuleks sellise kuriteo asjaolud välja selgitada, sest kui valija poolne pahauskne manipulatsioon tõendamist ei leia, siis on valimiste ühetaolisuse põhimõtet eirates hääli ebaõigesti kokku lugedes rikkunud seadust ikkagi valimiste korraldaja, järelevalvaja või on seda tehtud kollektiivselt, millega võib tõepoolest olla toime pandud Olari Kopli sõnastuses “teadlik grupiviisiline riigivastane kuritegu”.

31 https://www.facebook.com/reel/1573756690300726/?comment_id=1228235399191619

32 Ja avaldab ka dokumentatsiooni ja lähtekoodi alles pärast seaduses nõutud tähtaega: <https://www.err.ee/1609841085/riigikohus-e-haaletamise-lahtekood-tuleb-avaldada-enne-proovihaaletust>

33 Siin ja allpool jutumärkides viited VVK liikme Olari Kopli selgitustele sotsiaalmeedias, millele osutab allmärkus 30.

Sõltumata sellest, kas KarS §163 häälte ebaõige lugemise põhjuseks on soov varjata eksperimentaalse netihääletuse tehnilisi või korralduslikke puudujääke avalikkuse eest, soovimatus neid puudujääke vastavalt valimisseadustele korrigeerida või hoopis valimistulemuse võltsimine mõne poliitilise jõu või välisriigi luureteenistuse huvides, on tegu karistuseadustikule vastava teoga.

Kuna valimisvaatlejatel puudub tõhus õiguskaitse häälte ebaõige lugemisega tegelemiseks valimiskaebuste menetluse raames, sest vaatlejatel pole avalikes huvides valimiskaebuste esitamise õigust, kuigi seda on Riigikogult taotlenud nii vaatlejad ise 2023. aastal³⁴ kui ette pannud OSCE/ODIHR oma 2025. aasta õigusraporti³⁵ soovitusel tähisega “J”, siis häälte ebaõige lugemise asjaolud saab ainsana välja selgitada kriminaalmenetlus.

Kuna Riigikohtu hinnangul “valimistega seotud küsimustel on demokraatlikus ühiskonnas eriline kaal” (5-25-3 p13), siis asjaolude väljaselgitamata jätmine ainsas asjakohases menetluses võib olla demokraatliku ühiskonnakorralduse vastane.

RVT ja VVK asuvad ühiselt asitõendeid, st elektroonilist valimiskasti ja häälte avamise võtmeid hävitama³⁶ 8.12 kl 15 RVT ruumides Toompea 1, Tallinn.

Lisad

1. kulbok_27.10.2025_väljavõte_full.pdf
2. kartanase_5.11_annetatud_konteinerid.zip

³⁴ <https://ausadvalimised.ee/docs/yhisavaldus2023/#1-vaatlejatele-vaidlustamis%C3%B5igus-avalikes-huvides>

³⁵ <https://odihr.osce.org/odihr/elections/estonia/593435>

³⁶ <https://www.valimised.ee/et/e-haaled-havitatakse-8-detsembril-2025>